

תורה שבעל פה

במעגלי המשנה, גמרא מסכת בבא בתרא

על פי תוכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

$(10 \times 1) + (20 \times 1) + (14 \times 5)$	—	{	פרק ראשון — במעגלי המשנה
			או:
			פרק שני — גמרא מסכת בבא בתרא
	—		סה"כ
	100 נקודות		

ג. חומר עזר מותר בשימוש: חוברת דפים ממסכת בבא בתרא ובה מספר השאלון.

(בית הספר יספק חוברת זו.)

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!

יש לענות על פרק ראשון — במעגלי המשנה אַן על פרק שני — גמרא מסכת בבא בתרא,
לפי התכנים שלמדת.

השאלות

פרק ראשון — במעגלי המשנה (100 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שבע שאלות: על חמש מן השאלות 1-7

ועל השאלות 8-9 — שאלות חובה.

ענה על חמש מן השאלות 1-7 (לכל שאלה — 14 נקודות).

1. תורה, מצוות ודרך ארץ

"וכל מצוות לא תעשה... חוץ מ'בל תשחית' ו'בל תקיף' ו'בל תטמא למתים'" (קידושין, פרק א', משנה ז').

א. (1) המשנה קבעה כלל בנוגע לחייבים במצוות לא תעשה.

הסבר את הכלל, וכתוב במה שלוש מצוות אלה יוצאות מן הכלל.

ב. (2) בחר באחת מן המצוות שיוצאות מן הכלל, הסבר אותה, וכתוב מדוע היא יוצאת מן הכלל.

(10 נקודות)

ב. האם מצוות מזוזה היא מצוות עשה שהזמן גרמה או מצוות עשה שלא הזמן גרמה? נמק את תשובתך.

(4 נקודות)

2. צדקה וחסד, מידות, אמת ויושר

א. "האומר: 'שלי שלי ושלך שלך' – זו מידה בינונית, ויש אומרים: זו מידת סדום" (אבות, פרק ה', משנה י').

על פי רבנו יונה, משנה זו עוסקת בנתינת צדקה, ולכן הוא הקשה על דברי המשנה:

"וקשה, שאיך יאמרו שזו מידה בינונית, והלוא המונע עצמו מליתן צדקה רשע גמור הוא?"

(1) הסבר את הקושיה של רבנו יונה, וכתוב את התירוץ שלו לקושיה זו.

(2) לפי רבנו יונה, באיזה מקרה יודו כולם ש"האומר שלי שלי" זו מידת סדום?

(10 נקודות)

ב. על פי הרב יצחק עראמה ("עקדת יצחק"), אנשי סדום בחרו במידה בינונית "לא בתורת מידה אלא בתורת דת

ונימוס".

על פי הרב עראמה, הסבר מה היה החטא של אנשי סדום. (4 נקודות)

3. תפילה וברכות

- א.** (1) מהו סוף זמן תפילת מנחה לפי תנא קמא, ומהו סוף זמן תפילת מנחה לפי רבי יהודה?
 (2) על פי הגמרא, הסבר את הנימוק של כל אחד מהם.
 (5 נקודות)
- ב.** "כל הברכות כולן שלושה מינים: ברכות הנאה, וברכות מצוות, וברכות הודאה... ונוסח כל הברכות עזרא ובית דינו תיקנום..." (רמב"ם, הלכות ברכות).
 הסבר את שלושת הסוגים ("המינים") של הברכות, וכתוב דוגמה לכל אחד מן הסוגים. (9 נקודות)

4. שבת

- א.** "בית שמאי אומרים: אין פורשין מצודות חיה ועופות ודגים, אלא כדי שיצודו מבעוד יום. ובית הלל מתירין."
 (שבת, פרק א', משנה ו')
- (1) כתוב בלשונך את הדין לדעת בית שמאי. בתשובתך הסבר את המילים "כדי שיצודו מבעוד יום".
 (2) הסבר את הנימוק של בית שמאי לפסיקתם א את הנימוק של בית הלל לפסיקתם.
 (7 נקודות)
- ב.** (1) "כתב במשקין, במי פירות, באבק דרכים..." (שבת, פרק י"ב, משנה ה').
 כתוב את הדין במקרים אלה, ונמק את הדין.
 (2) בתשובה על השאלה של הרב ישראל רוזן המליץ הרב מרדכי אליהו לרופאים לכתוב בשבת בעט שהדיו שבו מתנדפת מאליה לאחר זמן מה.
 כתוב שני תנאים שבהם תהיה כתיבה זו מותרת.
 (7 נקודות)

5. מועדים – פסח

- א.** (1) "ערבי פסחים סמוך למנחה – לא יאכל אדם עד שתחשך" (פסחים, פרק י', משנה א').
 נמק דין זה.
 (2) "ואפילו עני שבישראל – לא יאכל עד שיסב" (שם).
 מדוע המשנה מציינת במפורש שאפילו עני חייב להסב?
 (8 נקודות)
- ב.** "ואין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" (פסחים, פרק י', משנה ח').
 "אסור לאכול שום דבר אחר הכזית מצה שאוכל בסוף הסעודה, וכמו כן אסור לשתות שום משקין אחר הד' כוסות" (הרב ישראל ליפשיץ, תפארת ישראל).
 (1) כתוב נימוק אחד לאיסור לשתות שום משקה לאחר שתיית ארבע הכוסות.
 (2) כתוב נימוק נוסף לאיסור לשתות יין לאחר שתיית ארבע הכוסות.
 (6 נקודות)

6. ארץ-ישראל ומצוותיה

"כל מצווה שהיא תלויה בארץ - אינה נוהגת אלא בארץ; ושאינה תלויה בארץ - נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ..." (קידושין, פרק א', משנה ט').

א. (1) מהי ההגדרה של מצווה התלויה בארץ?

(2) כתוב דוגמה אחת למצווה התלויה בארץ ודוגמה אחת למצווה שאינה תלויה בארץ.

(7 נקודות)

ב. (1) "... הכול מעלין לירושלים, ואין הכול מוציאין" (כתובות, פרק י"ג, משנה י"א).

הסבר בלשונך הלכות אלו.

(2) "פשוט בעיניי ששיבת ירושלים יש בה מצווה יותר משיבת שארי ערי ארץ-ישראל".

(הרב משה סופר, שו"ת חתם סופר)

הסבר את הנימוק של החתם סופר לדבריו אלה.

(7 נקודות)

7. קטע שלא נלמד

למד את המשנה שלפניך, וענה על השאלות שאחריה. היעזר בפירוש של הרב עובדיה מברטנורא המובא מתחת למשנה.

סוכה, פרק א', משנה א'

סִכָּה יִשְׁנָה —

בֵּית שְׁמַאי פּוֹסְלִין, וּבֵית הַלֵּל מְכַשְׂרִין.

וְאִיזוֹ הִיא סִכָּה יִשְׁנָה?

כָּל שֶׁעֲשָׂאָה קֶדֶם לְחַג שְׁלוֹשִׁים יוֹם.

אֲבָל אִם עֲשָׂאָה לְשֵׁם חַג,

אֶפְלוּ מִתְחִילַת הַשָּׁנָה — כְּשֶׁרָה.

הרב עובדיה מברטנורא

בית שמאי פוסלין - דבעו [שצריכים] סוכה לשמה, וזו - סתם [בלי כוונה מיוחדת] נעשית. ואילו תוך שלושים לחג כיוון ששואלים בהלכות החג שלושים יום קודם לחג, סתם העושה סוכה לשם חג הוא עושה, אבל קודם שלושים סתמא [סתם] לאו [לא] לשם חג הוא.

ובית הלל מכשירין - דלא בעו [שלא צריכים] סוכה לשם חג.

א. הסבר את הנימוק של בית שמאי לפסיקתם ואת הנימוק של בית הלל לפסיקתם. (5 נקודות)

ב. "אבל אם עשאה לשם חג, אפילו מתחילת השנה - כשרה".

האם דין זה נאמר לפי דעת בית הלל או לפי דעת בית שמאי? נמק את תשובתך. (4 נקודות)

ג. אדם בנה סוכה "סתם" (בלי כוונה מיוחדת) עשרים יום לפני החג.

לפי בית שמאי, כתוב אם הסוכה כשרה או אם הסוכה אינה כשרה, והסבר מדוע. (5 נקודות)

שאלה 8 – שאלת חובה (20 נקודות).

ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 10 נקודות).

8. א. ברכות

"בירך על היין שלפני המזון – פטר את היין שלאחר המזון" (ברכות, פרק ו', משנה ה').

(1) מהו השלב בסעודה שמכונה "אחר המזון"?

(2) "פטר את היין שלאחר המזון – הני מילי [דין זה] בשבתות וימים טובים שרגילים לקבוע על היין

לאחר המזון, וכשבירך על היין לפני המזון אדעתא דהכי [על דעת כן] בירך" (הרב עובדיה מברטנורא).

על פי הרב עובדיה מברטנורא, הסבר את הטעם להבדל בין שבתות וימים טובים ובין ימי חול. בתשובתך

הקפד להסביר את המילים המסומנות בקו.

ב. מועדים – ראש השנה

(1) "העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה – השני מתקיע" (ראש השנה, פרק ד', משנה ז').

כתוב בלשונך את הדין שבמשנה, והסבר מדוע דווקא "השני מתקיע".

(2) "ובשעת ההלל" (שם).

מדוע אין אומרים הלל בראש השנה?

ג. זהירות מפגיעה בממון הזולת ובמרחב הציבורי

(1) "המניח את הכד ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בה ושברָה פטור ואם הוזק בה בעל החבית חייב בנזקו

נשברה כדו ברשות הרבים והחלק אחד במים או שלקה בחרסִיָה חייב רבי יהודה אומר במתכוון חייב

באינו מתכוון פטור" (בבא קמא, פרק ג', משנה א').

I. כתוב את שתי המילים האחרונות ברישא של המשנה, והסבר על פי מה קבעת שהרישא מסתיימת

במילים אלו.

II. העתק למחברתך רק את המקרה הראשון שבמשנה, וכתוב נימוק אחד לדין במקרה זה.

(2) כתוב בלשונך בפירוט את המקרה השני ברישא של המשנה.

שאלה 9 – שאלת חובה (10 נקודות).

ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).

9. מבוא לתורה שבעל פה

א. (1) מהי "כנסת הגדולה"?

(2) "לא תסור... ימין ושמאל – אפילו אם אומר לך על ימין שהוא שמאל או על שמאל שהוא ימין, לשון רש"י.

ועניינו, אפילו תחשוב בליבך שהם טועים... תעשה כמצוותם" (רמב"ן).

על פי רמב"ן, מדוע יש לנהוג לפי פסיקת בית דין הגדול גם אם הם טועים?

ב. (1) מה הן "ברייתות"?

(2) "משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שימשו כל צורכן, הרבו מחלוקות בישראל ונעשו שתי תורות".

(תוספתא חגיגה, פרק ב', הלכה ט')

הסבר את הביטוי "שלא שימשו כל צורכן".

ג. (1) מהי "מכילתא"?

(2) "אלו ואלו דברי אלוקים חיים" (עירובין, דף י"ג, ע"ב) – הסבר כיצד ייתכן ששתי דעות מנוגדות יהיו "דברי

אלוקים חיים".

יש לענות על פרק ראשון – במעגלי המשנה א על פרק שני – גמרא מסכת בבא בתרא, לפי התכנים שלמדת.

פרק שני – גמרא מסכת בבא בתרא

אם בחרת בפרק זה, ענה על שבע שאלות: על חמש מן השאלות 10-16, על אחת מן השאלות 17-18 ועל שאלה 19 – שאלת חובה.

ענה על חמש מן השאלות 10-16 (לכל שאלה – 14 נקודות).

10. היזק ראייה

- א.** על פי הגמרא, יש כמה מקרים שבהם "היזק ראייה שמיה היזק" לכל הדעות. ציין שניים מן המקרים האלה, והסבר מדוע בכל אחד מן המקרים שציינת "היזק ראייה שמיה היזק" לכל הדעות. (8 נקודות)
- ב.** "ת"ש אין חולקין את החצר עד שיהא בה ד' אמות לזה וד' אמות לזה". ברייתא זו הובאה בגמרא כדי להוכיח שהיזק ראייה שמיה היזק.
- (1) הסבר את הוכחת הגמרא.
- (2) הגמרא דחתה הוכחה זו. הסבר את דחיית הגמרא.
- (6 נקודות)

11. סתירת בית כנסת

- "אמר רב חסדא לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי".
- א.** (1) כתוב בלשונך את ההלכה שבציטוט.
- (2) על פי הגמרא, הסבר את שני הטעמים להלכה זו.
- (9 נקודות)
- ב.** "מרימר ומר זוטרא סתרי ובנו בי קייטא בסיתווא ובנו בי סיתווא בקייטא".
- הסבר כיצד מעשה זה יכול להתיישב עם ההלכה של רב חסדא. (5 נקודות)

12. השתתפות בהוצאות של חצר ושל עיר

א. "כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר".

- (1) מהי התועלת בבניית בית שער, ומה עלול להיות החיסרון בבניית בית שער?
 (2) כתוב מהו המקרה שבו נחלקו רבן שמעון בן גמליאל ותנא קמא אם כופים לבנות בית שער, והסבר את הטעם של כל אחד מהם.

(9 נקודות)

ב. "בעא מיניה רבי אלעזר מרבי יוחנן כשהן גובין לפי נפשות גובין או דילמא לפי שבח ממון גובין?"

- (1) "כשהן גובין" — מהי המטרה של גבייה זו?
 (2) לפי השאלה של רבי אלעזר, הסבר את שתי הדרכים לגבייה.

(5 נקודות)

13. קופה ותמחוי

א. (1) "תנו רבנן קופה של צדקה... נגבית בשניים שאין עושים שררות על הציבור פחות משניים ומתחלקת בשלושה כדיני ממונות".

כיצד באה לידי ביטוי השררה של גבאי הצדקה, ומדוע חלוקת הקופה היא "כדיני ממונות"?

(2) "תמחוי נגבית בשלושה".

הסבר בלשונך מדוע גובים את התמחוי בשלושה ולא בשניים.

(6 נקודות)

ב. "אמר אביי מריש לא הוה יתיב מר [אדון, כינוי כבוד לרבה] אציפי דבי כנישתא כיוון דשמעה להא דתניא ולשנותה לכל מה שירצו הוה יתיב".

(1) על פי אביי, בתחילה נמנע רבה ממעשה מסוים.

מהו המעשה שממנו נמנע רבה, ומדוע נהג כך?

(2) רבה שינה את מנהגו בעקבות ברייתא שהוא שמע.

הסבר את הדין שבברייתא, וכתוב מדוע שינה רבה את מנהגו בעקבות דין זה.

(8 נקודות)

14. תקנת יהושע בן גמלא

- א. כתוב את שתי התקנות שקדמו לתקנת יהושע בן גמלא לפי סדר תקנתן, וציין מהו החיסרון של כל אחת מן התקנות שכתבת. (8 נקודות)
- ב. אחד מן הדינים המובאים במשנה נקבע בעקבות תקנת יהושע בן גמלא. כתוב מהו הדין, וציין את הנימוק לדין זה. (6 נקודות)

15. "קא פסקת ליה לחיות"

- עיין בציטוט מן הגמרא בבא בתרא, דף כא, ע"ב:
- אמר רב הונא האי בר מבואה דאוקי ריחיא ואתא בר מבואה חבריה וקמוקי גביה דינא הוא דמעכב עילויה דא"ל קא פסקת ליה לחיותי לימא מסייע ליה מרחיקים מצודת הדג מן הדג כמלא ריצת הדג וכמה אמר רבה בר רב הונא עד פרסה.
- א. (1) בדברי רב הונא יש מקרה, דין וטעם. כתוב את המילה האחרונה במקרה שבדברי רב הונא, את המילה האחרונה בדגן של מקרה זה ואת המילה האחרונה בטעם.
- (2) "דא"ל" – פתח את ראשי התיבות.
(6 נקודות)
- ב. (1) "לימא מסייע ליה" – תרגם את המילה "ליה", והסבר למי היא מכוונת.
- (2) "מרחיקים מצודת הדג..." – כתוב בלשונך את המקרה ואת הדין, והסבר את הסיוע מדין זה.
(8 נקודות)

16. קטע שלא נלמד

לפניך קטע מן הגמרא במסכת בבא בתרא, דף ו', ע"ב.
 למד את הקטע, וענה על השאלות שאחריו. היעזר בפירוש רש"י.
 [ראשי תיבות: ר"נ – רב נחמן; לד"א – לד' אמות, לארבע אמות]

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

אמר ר"נ אמר שמואל ^בגג הסמוך לחצר
 חבירו עושה לו מעקה גבוה ד' אמות אבל בין גג לגג לא ור"נ דידיה
 אמר אינו זקוק לד"א אבל זקוק למחיצת עשרה למאי אי להזיק ראייה ארבע
 אמות בעינן אי לנתפס עליו כגג במסיפס בעלמא סגיא ^בלעולם לנתפס
 עליו כגג במסיפס מצי משתמיט ליה במחיצת עשרה לא מצי משתמיט ליה

גובה ארבע אמות. משום היזק ראייה: אבל בין גג לגג לא נריך כדאמרינן
 בשמעתין קמיימא חזר קביעא תשמישיה וגג לא קביעא תשמישיה ולא ידענא צהי עדנא דסלקת דאיטנע ממך: אין זקוק לו.
 בין גג לגג לארבע אמות גובה: אם נספס כגג. שאם יכנס לפנים מן המחיצה לשם גניבה נכנס: מצי משתמיט ליה. ולומר
 חפץ נפל מידי על גגך ונכנסתי אלך ליטול:

- א. על פי הגמרא, שני אמוראים נחלקו בנוגע לבניית מעקה בין גג לגג.
- כתוב את הדעה של כל אחד מן האמוראים, והסבר את הטעם לדעה של רב נחמן בשם שמואל. (4 נקודות)
- ב. (1) "למאי אי להזיק ראייה ארבע אמות בעינן אי לנתפס עליו כגג במסיפס בעלמא סגיא".
- הסבר את שאלת הגמרא, וכתוב בנוגע לאיזו מן הדעות נשאלה שאלה זו.
- (2) "לעולם..." – על פי תשובת הגמרא, מהי מטרת המחיצה, ומדוע אין להסתפק במחיצה נמוכה יותר?
 (10 נקודות)

עליך לענות על שאלה 17 – בקיאות אָן על שאלה 18 – עיון, לפי התכנים שלמדת.**בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)**

אם בחרת בשאלה זו, ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 10 נקודות).

17. א. דרשות פסוקים בנושא צדקה

- (1) "דרש רבי יהודה ברבי שלום... זכה – הלוא פרוס לרעב לחמך, לא זכה – ועניים מרודים תביא בית". הסבר כיצד התקיימו דבריו של רבי יהודה ברבי שלום בסיפור על בני אחותו של רבן יוחנן בן זכאי.
- (2) הגמרא הִבְחִינָה בין אדם יהודי לאדם שאינו יהודי בעניין נתינת צדקה כדי להשיג תועלת (כגון "בשביל שיחיו בניי").
- הסבר את ההבדל בין אדם יהודי לאדם שאינו יהודי בעניין זה.

ב. גבאי צדקה

- (1) I. מה הם שני היתרונות של נתינת צדקה באמצעות גבאי צדקה?
II. "לאפוקי מדמר עוקבא... לאפוקי מדרבי אבא".
- תאר את מנהגו של מר עוקבא אָן את מנהגו של רבי אבא, והסבר מהו החיסרון במנהג שתיארת.
- (2) "מיתבי... ר' אליעזר בן יעקב אומר לא ייתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אלא אם כן ממונה עליה כר' חנניא בן תרדיון".
- בציטוט שלפניך יש קושיה. העתק מן הגמרא את הדין שעליו הוקשתה הקושיה שבציטוט, והסבר קושיה זו.

ג. היתרים למכור סחורה בעיר אחרת

- רב הונא בריה דרב יהושע אמר שבן עיר אחת יכול לעכב בן עיר אחרת מלמכור סחורה בעירו של הראשון.
- על פי המשך הגמרא, יש כמה מקרים שבהם מותר לאדם למכור סחורה אף בעיר שאינה עירו, ובכל אחד מן המקרים הוטלה מגבלה על המוכר.
- (1) כתוב שניים מן המקרים האלה, והסבר את הטעם לכָּל אחד מן ההיתרים.
- (2) בנוגע לכָּל אחד מן המקרים שכתבת, ציין את המגבלה שהוטלה על המוכר.

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות)

אם בחרת בשאלה זו, ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 10 נקודות).

18. א. היזק ראייה

(1) עיין בדברי ה"נימוקי יוסף" שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

וטעמא דבעינן שיעורים גדולים כל כך אף על פי שאינו אלא משום היזק ראייה, משום דחיישינן שמא ייפול ויצטרך להתעצם עימו בבית דין, ובין כך ובין כך יהא מזיקו בהיזק ראייה. ומינה שמעינן דאפילו רצה אחד מהם לכנוס בתוך שלו ולבנות משלו בהוצא ודפנא, חברו כופהו שייבנו בין שניהם גוויל או גזית כפי המנהג, דשמא ייפול ויצטרך להתעצם עימו בבית דין.

(הרב יוסף חביבא, נימוקי יוסף, דף א, ע"א בדפי הרי"ף)

ליהונתן ולעמיחי יש חצר משותפת, והם רוצים לחלק אותה.

יהונתן רצה לבנות מחיצה דקה בשטחו.

על פי ה"נימוקי יוסף", עמיחי יכול לכפות על יהונתן לבנות "בין שניהם גוויל או גזית כפי המנהג".

הסבר את הטעם של ה"נימוקי יוסף" לפסיקתו.

(2) עיין בדברי הרא"ש שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

יש מפרשים... אם רצה האחד לכנוס בתוך שלו ולעשות מחיצה בתוך שלו בהוצא ודפנא כיוון שמסלק היזק ראייה מחברו, דיו...

ויש מפרשים שאפילו אם רוצה לכנוס לתוך שלו ולגדור בהוצא ודפנא חברו מעכב עליו, לפי שאומר לו אינה מחיצה של קיימא ואצטרך לצעוק עליך תמיד כשתיפול המחיצה לסלק מעליי היזק ראייתך.

ונראה כפירושא קמא, שלא נתנו חכמים גבול וקצבה למי שיש לו לסלק היזקו מחברו שיעשה דבר קיים לדורי דורות אלא מספיק מה שמסלק היזקו ממנו לפי שעה, ואם אחר זמן יזיקנו יש שופטים בארץ.

(רא"ש, מסכת בבא בתרא, פרק א, סימן ה)

הפסיקה של הרא"ש מנוגדת לפסיקה של ה"נימוקי יוסף".

הסבר את הטעם של הרא"ש לפסיקתו.

(שים לב: סעיפים ב-ג של השאלה בעמוד הבא.)

ב. קבלת צדקה מאדם שאינו יהודי

(1) רבי אמי הסתמך על הפסוק "בִּיבֶשׁ קִצִּירָה תִּשְׁבְּרָנָה" כדי לנמק את התנגדותו לקבלת צדקה מאדם שאינו יהודי.

הסבר את הנימוק של רבי אמי.

(2) עיין בדברי הרב עובדיה יוסף שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

... מצאתי להגאון רבנו חיים בן עטר בספר ראשון לציון (דף קט, סע"א) שכתב, שמותר לקבל צדקה מישראל מומר, דלא שייך ביה טעמא ד"ביבש קצירה תשברנה". עיין שם. וכן כתב החתם סופר בחידושו לבבא בתרא (ח', ע"א) שבוודאי שמותר לקבל צדקה מישראל מומר, שאע"פ שחטא ישראל הוא, ולא שייך ביה האי טעמא ד"ביבש קצירה תשברנה". עיין שם...

ועדיין אני אומר, שאפילו לדברי המחמירים, דווקא אם המומר תורם דבר מסוים, כגון מגורה לבית הכנסת או מפה לספר תורה וכיוצא בזה, אין מקבלין ממנו. מה שאין כן אם תורם סכום מעות לבניין בית הכנסת וכיוצא בזה שיש לומר דבכי האי גוונא שפיר דמי לקבל ממנו. וכן כתב האליה רבה (סימן קנד, ס"ק יז), שאם המומר נותן מעות לכתוב ספר תורה בשמו, אפילו אם הוא מומר לעבודה זרה, מותר. עיין שם.

(הרב עובדיה יוסף, שו"ת יביע אומר, חלק ז – אורח חיים, סימן כב)

I. מדוע הנימוק "ביבש קצירה תשברנה" לא נאמר על קבלת צדקה מישראל מומר?

II. ישראל מומר שרוצה לתרום תרומה לבית כנסת – מהי התרומה שאפשר לקבל ממנו, ומהי התרומה שאי אפשר לקבל ממנו, על פי המחמירים?

ג. הרחקת נזיקין

(1) "מתני' מרחיקין את הסולם מן השובך..."

הגמרא מביאה את דעת רבי יוסי מן המשנה שבסוף הפרק: "זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו".

I. הסבר את טעם הדין של רבי יוסי.

II. על פי מסקנת הגמרא, הסבר מדוע גם על פי רבי יוסי "מרחיקין את הסולם מן השובך..."

(2) על פי התוספות, רבי יוסי אינו חולק על הדינים שבמשניות הקודמות בפרק, כגון: "מרחיקין את הזרעים ואת המחרשה... מן הכותל שלושה טפחים". הסבר מדוע.

שאלה 19 – שאלת חובה (10 נקודות).

ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).

19. מבוא לתורה שבעל פה

א. (1) מהי "כנסת הגדולה"?

(2) "לא תסור... ימין ושמאל – אפילו אם אומר לך על ימין שהוא שמאל או על שמאל שהוא ימין, לשון רש"י.

ועניינו, אפילו תחשוב בליבך שהם טועים... תעשה כמצוותם" (רמב"ן).

על פי רמב"ן, מדוע יש לנהוג לפי פסיקת בית דין הגדול גם אם הם טועים?

ב. (1) מה הן "ברייתות"?

(2) "משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שימשו כל צורכן, הרבו מחלוקות בישראל ונעשו שתי תורות".

(תוספתא חגיגה, פרק ב', הלכה ט')

הסבר את הביטוי "שלא שימשו כל צורכן".

ג. (1) מהי "מכילתא"?

(2) "אלו ואלו דברי אלוקים חיים" (עירובין, דף י"ג, ע"ב) – הסבר כיצד ייתכן ששתי דעות מנוגדות יהיו "דברי

אלוקים חיים".

בהצלחה!